

УДК 332.025.12:338.43

Боднар О.А.

Миколаївський національний аграрний університет

УМОВИ І ЧИННИКИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Стаття присвячена вивченню актуальних питань регулювання соціально-економічного розвитку, визначенню умов та чинників, виявленню головних перешкод ефективного державного регулювання соціально-економічного розвитку. Запропоновано напрями трансформації системи управління соціально-економічним розвитком.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, регулювання, державна політика, державне управління, інфляція, форми регулювання.

Bodnar E.

CONDITIONS AND FACTORS OF REGULATION SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT

Abstract. Absence of the system of state support became one of the important reasons of inhibition of complex socio-economical development and stability in the state, complication of terms for strengthening of this position in international economic cooperation, slow realization of market transformations on places, origin and sharpening of social, economical, ecological and other problems.

On national level proclaimed, that adjusting of socio-economic development belongs to foreground jobs of state administration, is one of the key questions which making of the new model of the socially oriented market economy in Ukraine, by the important mechanism of providing of territorial integrity and stability in the state. However on the modern stage of economical development high-quality state administration is impossible. For this reason study of potential factors of adjusting socio-economic is actuality.

Creation of the personally socially oriented market economy is basis of national policy of Ukraine. Market mechanism, as an instrument of the strange adjusting of economical processes, in the imperfect primary form is not enough the effective regulator of socio-economical development.

Based on the foregoing, we consider it appropriate to distinguish conditions and factors regulating socio - economic development: administrative and economic regulation; the fiscal regulation; monetary regulation; price regulation.

For regulation of activity of enterprises and organizations, which are on territory of certain region, used as administrative, such economical, methods.

To the main obstacles on the way of providing of effective government control of socio-economical development it is possible to take in Ukraine: absence of approach of the systems to the regionally policy, without of strategic prospects of development; insufficient use of existent instruments of government control; low institutional and financial possibility of local authorities in relation to the decision of questions of local value; absence important

and effective mechanisms of forming of local budgets on the basis of the social standards of grant of services a population regardless of place of dwelling assured the state; a forming incompleteness and imperfection of case frame on the regional level.

Providing and introduction of directions of adjusting of socio-economical development is possibility at the terms of participation and collaboration of enterprise structures, of state and local administration, and also public.

Keywords: socio-economic development, regulation, public policy, public administration, inflation, forms of regulation.

Боднар Е.А.

УСЛОВИЯ И ФАКТОРЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Статья посвящена изучению актуальных вопросов регулирования социально-экономического развития, определению условий и факторов, выявлению главных препятствий эффективного государственного регулирования социально-экономического развития. Предложены направления трансформации системы управления социально-экономическим развитием.

Ключевые слова: Социально-экономическое развитие, регулирование, государственная политика, государственное управление, инфляция, формы регулирования.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Відсутність системності державної підтримки стала однією з важливих причин стримування комплексного соціально-економічного розвитку та стабільності в державі, ускладнення умов для зміцнення її позицій в міжнародному економічному співробітництві, повільного здійснення ринкових перетворень на місцях, виникнення та загострення соціальних, економічних, екологічних та інших проблем.

На національному рівні проголошено, що регулювання соціально-економічного розвитку належить до пріоритетних завдань державного управління, є одним із ключових питань у процесі становлення нової моделі соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні, вагомим механізмом забезпечення територіальної цілісності та стабільності в державі. Проте на сучасному етапі економічного розвитку якісне державне управління неможливе. Саме тому вивчення потенційних чинників регулювання соціально-економічного розвитку є актуальним.

Аналіз останніх досліджень, у яких розпочато вирішення проблеми. Теорії і практиці державного управління взагалі і механізмів управління соціально-економічним розвитком, зокрема, присвячено значну кількість робіт. В теорії і методології економічних

перетворень вагомим є доробок таких вчених, як: Б.І. Адамова, М.І. Долішнього, В.І. Пили, Д.М. Стеченка, О.С. Чмир, тощо. В теорії управління даною проблематикою займаються Г.В. Атаманчук, В.В. Бородин, Ю.А. Веденєєв, Н.Р. Нижник, В.М. Олуйко та інші. Проте на сьогодні є особливо актуальним дослідження умов та чинників регулювання соціально-економічного розвитку, оскільки зміни в державі, які відбуваються з початку 2014 року, не можуть не тягнути за собою змін в державній політиці, від якої залежить доля країни.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Створення самодостатньої соціально орієнтованої ринкової економіки є основою національної політики України. Ринковий механізм, як інструмент спонтанного регулювання економічних процесів, у своїй недосконалій первинній формі є недостатньо ефективним регулятором соціально-економічного розвитку. На теперішній час ринковий механізм деформує мотиви і методи економічної діяльності. Наведемо деякі дані, що характеризують сучасний стан економіки держави.

За даними Державної служби статистики України, індекс споживчих цін (індекс інфляції) у січні–вересні 2014 р. становив 116,2%. Для порівняння, за відповідний період попереднього року даний показник був на рівні 99,4%. Продукти харчування та безалкогольні напої у січні–вересні 2014 р. порівняно з аналогічним періодом минулого року подорожчали на 15,5%. Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива зросли на 24,3%. Здорожчання у сфері охорони здоров'я на 21,2% в основному зумовлено підвищенням вартості фармацевтичної продукції на 32,9%. Підвищення цін на транспорт у цілому на 36,0% пов'язане з подорожчанням палива та мастил. Доходи населення за I півріччя 2014 р. перевищують даний показник за аналогічний період попереднього року лише на 3,5% [1].

Приведені порівняння свідчать про ускладнення економічної ситуації в країні. Крім того, характерним для української економіки, принаймні впродовж останнього десятиріччя, залишається: низькопродуктивність та енергозатратність, слабкодиверсифікованість і неконкурентоспроможність, залежність від монопольних зовнішніх джерел сировини та енергії.

Зазначимо, сьогодні спроможність влади впоратися з інфляцією залишається низькою. Фактично, єдиним стримуючим чинником (для продовження зростання споживчих цін та цін виробників) є вкрай

низька купівельна спроможність населення, а також незадовільний фінансовий стан підприємств, які потерпають як від погіршення ситуації на національних ринках, так і практичної закритості для них зовнішніх ринків.

Основні інвестиційні ресурси підприємства отримують з власних джерел, власних нагромаджень. Тому слабка економічна динаміка і високі фінансові та валютні ризики призводять до погіршення фінансових результатів діяльності підприємств, а з тим – своєю чергою – до подальшого зниження економічної загалом та інвестиційної зокрема активності. В таких умовах підприємства не можуть очікувати ані державної підтримки чи полегшення доступу до банківських вітчизняних ресурсів, ані іноземних інвестиційних ресурсів (насамперед, внаслідок продовження російської агресії) [2].

Сталий розвиток будь-якої держави вимагає створення єдиного господарського комплексу з ефективним використанням місцевих ресурсів, переваг територіального поділу праці та запобігання ускладненням на політичному, економічному, міжетнічному ґрунті [3].

Виходячи із вищевикладеного вважаємо за доцільне виокремити наступні умови і чинники регулювання соціально-економічного розвитку:

1. Адміністративно-економічне регулювання: демонополізація економіки; роздержавлення, приватизація; націоналізація (денационалізація); ліцензування, квотування; формування системи економічних, екологічних та соціальних стандартів і нормативів; регулювання ЗЕД; макроекономічне планування та регулювання.

2. Бюджетно-податкове регулювання: регулювання процесу формування витрат господарських суб'єктів через норми амортизації, відрахування у різні фонди тощо; формування системи оподаткування, визначення об'єктів та рівня їх оподаткування; регулювання дефіциту державного бюджету; визначення статей витрат державного бюджету; визначення джерел надходження коштів до державного бюджету.

3. Кредитно-грошове регулювання: регулювання діяльності комерційних банків; операції на ринку капіталів і цінних паперів; контроль за грошовим обігом та інфляцією; валютне регулювання; встановлення розмірів обов'язкових резервів; встановлення розміру облікової ставки; емісія грошей.

4. Цінове регулювання: встановлення фіксованих або регульованих цін.

При регулюванні діяльності підприємств і організацій, що знаходяться на території певного регіону, використовуються як адміністративні, так економічні методи. Взаємозв'язок інтересів місцевих органів і діючих на їхній території підприємств, організацій і установ в умовах ринкової економіки повинен забезпечуватися, насамперед, економічними методами, будуватися на взаємовигідній договірній основі. Однак роль держави і її органів самоврядування буде неоднакова в залежності від типів підприємств, форм власності. Діяльність державних підприємств регулюється за допомогою сполучення економічних методів з адміністративним підпорядкуванням міністерствам, відомствам і місцевим органам влади. Підприємства ж, засновані на колективній і приватній формах власності, адміністративно не підпорядковані міністерствам і відомствам. Їх діяльність регулюється чинним законодавством і економічними методами [4].

До головних перешкод на шляху забезпечення ефективного державного регулювання соціально-економічного розвитку в Україні можна віднести: відсутність системного підходу до регіональної політики, невизначеність стратегічних перспектив розвитку; недостатнє використання існуючих інструментів державного регулювання; низьку інституційну та фінансову спроможність місцевих органів влади щодо вирішення питань місцевого значення; відсутність дієвих та ефективних механізмів формування місцевих бюджетів на основі гарантованих державою соціальних стандартів надання послуг населенню незалежно від місця проживання; незавершеність формування та недосконалість моделі управління на регіональному рівні [5].

Враховуючи вищенаведене можна запропонувати такі напрями трансформації системи управління соціально-економічним розвитком [6]:

- орієнтація на надання необхідного переліку високоякісних послуг бізнесу та громадянам на своїй території;
- впровадження передових методів управління з метою підвищення ефективності системи та процесу управління регіональним соціально-економічним розвитком;
- підвищення якості процесу управління економікою на основі забезпечення оптимальної траєкторії розвитку соціально-економічних процесів на території конкретного регіону;

– оптимізація міжвідомчої взаємодії та структури системи регіонального управління, організація єдиних точок доступу громадян та бізнесу до послуг органів влади;

– реалізація схем і механізмів соціально-економічного партнерства з бізнесом в проектах розвитку території, залучення інвестицій та реалізації інвестиційних проектів, створення і розвитку інфраструктури інформаційного суспільства;

– впровадження схем аутсорсингу для оптимізації переліку, витрат і підвищення ефективності надання послуг бізнесу і громадянам.

Одним із вагомих завдань формування дієвого механізму державного регулювання є створення відповідних умов для стимулювання розвитку базисних виробництв високотехнологічних укладів та модернізації ключових секторів національної економіки, що дозволить забезпечити передумови для довготривалого економічного зростання з урахуванням пріоритетів макроекономічної політики. Важливим є концентрація бюджетних ресурсів у критично значимих обсягах для посилення державної інноваційної інвестиційної діяльності в частині модернізації добувних галузей промисловості, паливно-енергетичного комплексу, сільського господарства, авіаційного комплексу, транспортної інфраструктури, розвитку атомної промисловості, нанотехнології та інших галузей високотехнологічного виробництва.

На нашу думку, соціально-економічний розвиток сільських територій є важливою складовою соціальної та регіональної державної політики. У сучасних економічних умовах він має базуватися на нових засадах організаційного забезпечення та фінансування. Необхідно визначити пріоритети державного регулювання, зокрема підтримки комплексного розвитку сільських територій, виходячи з соціальних потреб сільського населення.

Висновки. В Україні донині не створено базис стійкого економічного відновлення, а відтак – відбувається консервація як виробничого сектору, так і рівня добробуту населення, що, у свою чергу, обмежуюче впливає на сукупний попит, пригнічує підприємницьке середовище. Розгортання кризових проявів 2014 року, також має беззаперечний негативний вплив на добробут селян.

Забезпечення та впровадження напрямів регулювання соціально-економічного розвитку можливо за умов участі та співробітництва підприємницьких структур, органів державного та місцевого управління, а також громадськості. Сьогодні громадяни і бізнес

чекають від регіональної влади кардинального покращення якості і розширення переліку послуг, що надаються, а також більшої участі в рішенні питань розвитку сільської території. Задоволення даних потреб сприятиме покращенню ділового клімату і, як наслідок, прискореному соціально-економічному розвитку села.

1. Підсумки соціально-економічного розвитку України в січні–вересні 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/311648>
2. Юрчишин В. Україна: від кризи до кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/1410787033_file.pdf
3. Лебединська О. Державне регулювання розвитку регіону: проблеми та перспективи / О. Лебединська, І. Валентюк. // Вісник Національної академії державного управління. – 2010. – №3 (22). – С.151-156.
4. Щепанський Е. В. Форми та методи управління соціально-економічним розвитком: теоретичний аспект / Е. В. Щепанський // Університетські наукові записки. – 2009. – № 3 (31). – С. 273-279.
5. Лексин И. В. Регион как объект анализа государственного управления / И.В. Лексин, Т. В. Грицюк, А. В. Лексин // Регион. экономика: теория и практика. – 2005. – № 4 (19). – С. 20-26.
Подольяка О.І. Якість системи та процесу управління соціально- економічним розвитком регіону як фактор забезпечення ефективності інноваційного підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_EK/Podolyaka_002.pdf